

Posudek na rigorózní práci

Dominantní postavení a jeho zneužití v českém a komunitárním právu

Autor: Mgr. Vladimír Vavříček

Oponent: JUDr. Václav Šmejkal, Ph.D.

Cíl a obsah práce:

Posuzovaná rigorózní práce je rozsáhlou srovnávací, výkladovou a místy i kritickou analýzou právní úpravy a aplikační praxe ve věci zneužití dominantního postavení dle práva EU a ČR. Cílem autora nebylo ověřit určitou hypotézu nebo analyzovat dosud neznámý jev, ale naopak důsledně, kriticky a ve srovnávací perspektivě se vyrovnat s materií (snad dostatečně) známou z učebnic i praxe soutěžního práva.

Od toho cíle se pak odvíjí struktura, obsah a styl jeho práce. Dvě stovky stran vlastního textu rozdělil autor sedmi hlavními kapitolami, v nichž v logicky posloupnosti komentuje sám koncept dominantního postavení (1.), následně zvláštní případ kolektivního dominantního postavení – oligopolu (2.) a po té přechází ke problematice zneužití (3.), kterou vykládá velmi obsáhle a plasticky, mj. s odskokem do antitrustu USA (4.), kritickým rozбором reformy aplikace článku 102 SFEU dle pokynů Evropské komise (5.), načež přechází k analýze jednotlivých typů zneužívajících praktik (6.) a nakonec pak k „exkurzu“ do nové skutkové podstaty jednostranného narušení soutěže, kterou je v ČR zneužití významné tržní síly (7.).

Z tohoto přehledu je zřejmé, že práce je pojata velmi komplexně, jakkoli tato komplexnost platí právě jen pro analyzovanou oblast dominance a jeho zneužití. Autor se vědomě (viz vymezení v úvodu str. 5) zdržel jakéhokoli exkurzu do problematiky soutěže a její ochrany obecně, nevěnuje se ani okrajově jiným typům omezení soutěže, ani konceptům, které se zneužitím dominance těsně souvisejí, tj. především vymezení relevantního trhu jako základu hmotně-právního posouzení, ani institucionálně-procesní stránce ochrany soutěže před zneužitím dominance. Jde o jasnou volbu diktovanou již tak značným rozsahem a kompaktním charakterem práce. S touto volbou je možné polemizovat, neboť výklad konceptu dominance je bez výkladu vymezení relevantního trhu poněkud překvapivý, nicméně mám za to, že autor celkovým obsahem a vyzněním práce toho její přísné omezení na klíčové téma více než ospravedlnil.

Z hlediska cíle a obsahu je tedy práci možno hodnotit jako dobře promyšlenou, zacílenou sice na popis a kritickou analýzu širokého fenoménu, avšak vypořádávající se s tímto úkolem velmi zdařile, s nesporným rozhledem a nadhledem a místy i s originální kritičností.

Formální stránka práce:

Splnění formálních kritérií posuzovanou prací považuji za zcela příkladné. Práce má požadovaný rozsah a úpravu, podrobný obsah, poměrně obsáhlý a výstižný úvod i závěr, zcela mimořádný poznámkový aparát (795 odkazů pod čarou!). Je vybavena přehledem zkratk, resumé v anglickém a abstraktem v českém jazyce. Uznání zasluží seznam použitých pramenů, který může sloužit jako téměř dokonalý přehled judikátů a rozhodnutí ve věcech zneužití dominance, relevantní právní úpravy a soft-law, jakož i reprezentativní komentářové literatury. Je zkrátka patrné, že autor se podílel na jedné z klíčových kolektivních publikací „českého“ soutěžního práva (Petr M. a kol. Zakázané dohody a zneužívání dominantního postavení v ČR, 2010) a je publikačně zkušeným autorem, neboť práce je provedena v kvalitě požadované k publikaci v renomovaném nakladatelství.

Celkové hodnocení (silné a slabé stránky) práce:

Již z výše uvedených dílčích poznámek ke kvalitě obsahu a formy práce je patrné, že oponent jednoznačně považuje práci za velmi zdařilou. K silným stránkám práce řadí zejména:

Důslednost autora, projevující se jednak v úplnosti, s jakou se snaží hodnotit jednotlivé analyzované jevy a jednak v poznámkách pod čarou a odkazech na další prameny, které vedou čtenáře k dalšímu, ještě detailnějšímu poznání problematiky.

Samostatnost s jakou se autor vyjadřuje – místy i velmi kriticky - k rozhodnutím, resp. aplikační praxi na straně EU i ČR. Autorův styl či způsob podání zjevně nekopíruje klasické učebnice a komentářové texty k dané problematice. Z textu je patrný kritický odstup od problematiky, a to až do jejích nejširších souvislostí, např. autor netají, že není zastáncem úplné ekonomizace soutěžního práva v neoliberalním duchu, což je sám o sobě postoj vyžadující dostatečně hlubokou znalost soutěžní problematiky obecně a nezbytného kritického nadhledu vůči zkoumaného tématu.

Velmi kvalitně zpracovaný úvod a závěr práce, které nejsou v podání autora jen „nutnou povinnou součástí“, do které je třeba „něco napsat“. V úvodu autor jasně vymezuje záměr, metodu, práci s prameny, strukturu práce i limity, které práci stanovil. V závěru autor neopakuje heslovitě obsah práce, ale s nadhledem zdůrazňuje obecnější poznání, k němuž dospěl analýzou současného pojetí zneužití dominance v právu EU a ČR.

Poněkud samozřejmě – v kontextu dosavadního hodnocení práce – pak může vyznít pochvala i samotného intelektuálního obsahu práce, který svědčí o tom, že autor tématem vládne, rozumí mu, správně vykládá a používá koncepty, termíny, souvislosti, které jsou soutěžnímu právu vlastní.

Za jediný, uvedený hodný nedostatek práce, považuje oponent autorův sklon vyjadřovat se stylem, který čtenáře nijak „nešetří“ a příliš mu práci se složitou matérií neusnadňuje.

Zprvé, autor skutečně předpokládá dobrou znalost soutěžní problematiky na straně čtenáře. Jeho text je většinou spíše nad-stavbou, místy shrnujícím, místy polemizujícím komentářem, který sice čtenáři tu a tam na počátku nové kapitoly pomáhá obecným úvodním výkladem, prakticky nikde však pro něj na konci kapitoly neshrnuje (snad s výjimkou str. 119-121) klíčová zjištění. Řadu faktografických údajů obsahují spíše poznámky pod čarou, nikoli vlastní text, který si drží nadhled zasvěceného komentátora. Je zřejmé, že autor nechtěl opakovat „učebnicové triviality“ a byl veden snahou uniknout kritice, že jeho práce je pouhým popisem, souhrnem známého. To se mu nepochybně povedlo, místy – dle soudu oponenta – na úkor čtenářsky vstřícné sdělnosti práce. I čtenář s problematikou obeznámený musí často pod „palbou“ autorových konstatování a odkazů četbu zastavovat, sám si zobecňovat či sumírovat přečtené, aby si udržel orientaci a vnímal další autorova sdělení.

Tato anti-didaktičnost autorova přístupu je zesílena absencí mezititulků či jiných grafických prvků (odrážky, tučné písmo) atd., které by více členily text. Zejména ty kapitoly, v nichž autor komentuje komunitární úpravu analyzovaného právního pojmu, mají osm i deset stran, což činí tyto základní pilíře textu, podané bez takové „výpomoci“, poněkud obtížně vnímatelné.

Na druhé straně oponent uznává, že díky tomuto pro čtenáře náročnému stylu sdělení autor unikl úskalí tuctového pojednání o základech právního postihu zneužití dominantního postavení a vytvořil tak dílo, které je nepochybně originální, inspirativní a hodné pozornosti.

Vzhledem k výše řečenému nemá oponent pochyb, že autor svou prací beze zbytku splnil nároky kladené na rigorózní práci.

Otázky k obhajobě:

Krize, zprvu finanční, pak hospodářská a dluhová, trvá v EU již více než tři roky a zřejmě nekončí. Projevilo se či projevuje se nějak nevyhnutelné zpochybnění dosavadních přístupů k regulaci trhů i na přístupu Komise či ESD k aplikaci článku 102 SFEU?

Jak se podle autora snáší Komisi prosazovaný „effect-based“ přístup ke zneužití dominance s tradičním „objektivním“ pojetím tohoto deliktu ze strany ESD, které nejenže nevyžaduje od „zvláště odpovědného“ dominantanta zavinění, ale ani jasnou příčinnou souvislost mezi zneužitím na straně jedné a úsilím o udržení dominance na straně druhé? Nevyžaduje „effect-based“ přístup – již z hlediska elementární logiky – spíše přechod na pojetí známé z USA, tj. postihovat jen objektivně seznatelný úmysl vytlačit konkurenta jinak než lepším výkonem?

Praha, 25. 11. 2011

Václav Šmejkal